

İTKAN AKADEMİK ARAŞTIRMALAR DERGİSİ

مجلة إتيقان للدراسات الأكاديمية

ITKAN JOURNAL FOR ACADEMIC RESEARCH

Sayı | العدد | Issu: 1

Aralık | كانون الأول | December 2024

Peygamberi Aşkınlaştırma Örneği Olarak Salavatlar: Ahmet Mahmut Ünlü'nün Salavat Kitapları Örneği

الصلوات كمثل على تعظيم النبي صلى الله عليه وسلم: كتب أحمد محمود أونلو في مجال الصلوات نموذجاً
Şalawāt as an Example of Transcendentalizing The Prophet: The Example of Ahmet Mahmut Ünlü's Şalawāt Books

Mümine Kübra ÇİFTASLAN GEBEL

Arş. Gör. Kahramanmaraş Sütçü İmam
Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Temel
İslam Bilimleri Bölümü, İslam Mezhepleri
Tarihi Anabilim Dalı
E-mail: mkciftaslan@ksu.edu.tr

Research Assist., Kahramanmaraş Sutcu
İmam University, Faculty of Theology,
Department of Basic Islamic Sciences,
History of Islamic sects
ORCID: 0009-0007-2152-4224

Makale Bilgisi | معلومات المقالة | Article Information

Makale Türü نوع المقالة Article Types:	Araştırma Makalesi بحث Research Article
Geliş Tarihi تاريخ الإرسال Date Received:	05.08.2024
Kabul Tarihi تاريخ القبول Date Accepted:	21.08.2024
Yayın Tarihi تاريخ النشر Date Published:	31.12.2024
Yayın Sezonu فصل النشر Pub Date Season:	Aralık كانون الأول December

Atıf | كيفية الإحالة | Cite as

Çiftaslan Gebel, Mümine Kübra. "Peygamberi Aşkınlaştırma Örneği Olarak Salavatlar: Ahmet Mahmut Ünlü'nün Salavat Kitapları Örneği". *İtkan Akademik Araştırmalar Dergisi* 1 (Aralık 2024), 22- 37.

İntihal | الانتحال | Plagiarism

Bu makale, iThenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

تم فحص هذه المقالة باستخدام برنامج iThenticate، ولم يتم اكتشاف أي انتحال.

This article has been scanned by iThenticate. No plagiarism detected.

Etik Beyan | التعهد الأخلاقي | Ethical Statement

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

يُعلن أنه تم الالتزام بالمبادئ العلمية والأخلاقية أثناء تنفيذ وكتابة هذه الدراسة، وأن جميع المصادر المستخدمة قد تم توثيقها بشكل صحيح.

It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited (Mümine Kübra ÇİFTASLAN GEBEL).

Yayıncı | الناشر | Published by

Kahramanmaraş İstiklal Üniversitesi | جامعة كهرمان مرعش الاستقلال | Kahramanmaraş İstiklal University

Lisans Bilgisi | الترخيص | License Information

Bu makale, Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY NC) ile lisanslanmıştır.

هذا العمل مرخص بموجب رخصة المشاع الإبداعي - الإحالة - غير تجاري 4.0 دولي (CC BY NC).

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY NC).

Peygamberi Aşkınlaştırma Örneği Olarak Salavatlar: Ahmet Mahmut Ünlü'nün Salavat Kitapları Örneği

Öz: Nübüvvet konusu ve onun sürdürücüsü olan Peygamberler dinin en önemli figürlerinden olup din anlayışında önemli bir konumdadırlar. Toplumların Peygamber anlayışları Peygamberi öğrenme şansı buldukları eğitimcilerin/hocaların ve kitapların sunduğu Peygamber profili çerçevesinde şekillenebilmektedir. Peygamber anlayışına yön veren bakış açıları, İslami literatürde Peygamberin hayatını konu alan siyer türü eserlerin yanında delail ve hasais türü kitaplarda da ortaya konulmuş, buralarda olağanüstülüklerle tavsif edilen bir Peygamber anlayışı yer bulabilmiştir. Bu tür eserler Peygamberlik anlayışını yansıttığı gibi toplumun Peygamber anlayışını da yönlendirmektedir. Peygamber anlayışının yansıtıldığı türün bir başka örneği salavatları derleyen kitaplarda görülebilmekte, günümüz Peygamber anlayışını yansıtmada bu eserler kaynak teşkil etmektedir. Bu yazım türü bu çalışmanın inceleme konusunu oluşturmaktadır. Günümüz Türkiye'sinde tasavvufi yapıların öne çıkan figürlerinden biri olan Ahmet Mahmut Ünlü'nün pek çok salavat kitabı bulunmaktadır. Onun sûfî yapılardan birinin örneğini ortaya koyması, bu alanda neşredilmiş pek çok kitabının olması ve bu kitaplarda bu salavat anlayışının çok çeşitli örneklerini sunması açısından önemli malzemeler barındırmakta ve incelememize konu olmaktadır. Bu açıdan onun salavat kitapları araştırmamızda incelenmiş, buralarda salavatlar aracılığıyla ortaya konulan Peygamber anlayışı anlaşılma çabasıdır. Araştırmada literatür taraması yöntemi kullanılmış, yazarın söylemleri analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kelam, İslam Mezhepleri, Nübüvvet, Günümüz İslami Akımlar, Tasavvuf, Salavatlar.

Şalawāt as an Example of Transcendentalizing The Prophet: The Example of Ahmet Mahmut Ünlü's Şalawāt Books

Abstract: Prophethood and the prophets are one of the most important figures of religions. Societies' understanding of the Prophet has been shaped within the framework of the prophet profile presented by the educators/teachers and books. The approaches that shape the understanding of the Prophet have been put forward in the Islamic literature, in books of the genre of dalā'il and khaşa'is, as well as in the works of sīrah in which an extraordinary personality of a Prophet has been able to take place. Another example of the genre in which the understanding of the prophet is reflected can be seen in the books that compile şalawāts, which can serve as an example in reflecting today's understanding of the prophet. This genre is the subject of our study. Ahmet Mahmut Ünlü, one of the prominent figures of taşawwuf in today's Turkey, has many şalawāt books. The fact that he has many books published in this field provides important material presenting a wide variety of examples of this understanding of şalawāt. His şalawāt books are analyzed in our research, and an attempt has been done to the understanding of the Prophet through şalawāt. In this study, the content of the author's discourses is analyzed and the literature review method is been applied.

Keywords: Theology, Islamic sects, Prophethood, Contemporary Islamic Movements, Sufism, Şalawāts.

Giriş

İslam inancı üç temel üzerine kurulmuştur. Bunlar, Allah, nübüvvet ve ahiret inancıdır. Bunlardan biri olan nübüvvet, kişinin mümin olması için gereken inanç temellerinden birini oluşturur. Müslüman olmak, Peygamberlere ve Hz. Muhammed'in Peygamberliğine iman ile mümkün olup¹ tek başına bir yaratıcının varlığına iman etmekle kişi mümin olmaz.

Toplumların Peygamberi konumlandırırken başvurdukları en önemli detay, Peygamber anlatı ve anlayışlarını çepeçevre saran olağanüstülüklerdir. Bu üstün ve olağan dışı özelliklerle onlar, zaman zaman beşerî vasıfların uzağına kayar. Harikulade ve olağandışı olaylara düşkünlük; Peygambere atfedilen mucizeler, reddedilmiş veya zayıf rivayetlerle gelen bazı haberleri de muteber kabul etmek gibi yaklaşımlara ise dini-toplumsal yapılar içerisinde sûfi gruplarda zaman zaman rastlanıldığı söylenebilir. Bu ise kimi zaman peygamberin fiziksel özellikleri üzerinden gerçekleştirilirken kimi zaman onun harikulade işler cinsinden olan, kendisine atfedilen mucizeleri üzerinden ifade edilmektedir.

Peygamberlerin hangi sıfatlarla vasıflandığı, hangi kabiliyetlerle donatıldığı gibi özellikleri, ancak onları gönderen yaratıcının vasfettiği şekliyle bilinebilir. Bu vasıflar ise Allah (c.c.) katından gönderilen kitapta açıkça bildirilmiştir. O Peygamber, güzel ahlak sahibidir ve insanlar için bir rol modelidir. Ne var ki O'nun beşerden bir beşer olması, döneminin müşrikleri tarafından yadırganmış, “*bizim gibi yiyor, içiyor, çarşılarda geziyor*”² denilerek kendisi hakkında serzenişte bulunulmuştur. Müşriklerin beklentisi içerisinde oldukları; yeryüzünden kaynaklar fişkırtan, içlerinden ırmaklar akan bağlar-bahçeler yapan, göğe merdiven dayayan bir Peygamber³ anlayış ve beklentisinin Allah katında kabul görmediği ve dinde bir karşılığının olmadığı çeşitli ayetlerde açıkça bildirilmiştir. Peygamber ve onun vasıfları konusundaki bu tutumun geçmişin tozlu sayfalarında kaldığı zannedilmemelidir. İnsanoğlunun olağanüstülüklerle mail yapısının etkisiyle bugün de göklere merdiven dayaması beklentisi içerisinde bulunan bir peygamber düşüncesi sürdürülmekte, o ve onunla ilgili her şey bu aşkınlıktan nasibini alabilmektedir. Her ne kadar Kur'an'da ve Hz. Peygamberin kendi ifadelerinde onun vasıfları açıkça ortaya konulmuşsa da insanlar bu vasıflarla yetinemeyebilmişlerdir. Bunun sonucu olarak da insanî kurgu ve hayalin ürünü malzemelerle Peygamber anlayışı yeniden üretilmiştir.

Peygamberimiz, Kur'an'ın ifadesiyle “*bizim gibi bir beşer...*”⁴ olduğunu sıklıkla tekrar etmiştir. O, insan olmasının bir sonucu olarak unutup hata edebileceğini hatırlatmış,⁵ aşılama yapılan hurma bahçesinde ‘dünyanıza ait şeyleri sizler benden daha iyi bilirsiniz’ diyerek bilmediği konuları teslim etmiş, bilmediğini göstermekten çekinmemiştir.⁶ Yine O, *Hiristiyanların Meryem oğlu İsa'yı yüceltmesi gibi yüceltilmemeyi, kendisinin sadece bir kul olduğunu* söyleyerek kendisinin abartılmamasını telkin etmiştir.⁷ Başka bir zaman ise “*Ben Abdullah oğlu Muhammedim. Allah'ın kulu ve Peygamberiyim*” demiş, Allah'ın verdiği konumun üzerine çıkarılmasından hoşlanmayacağını belirtmiştir.⁸ Kendisine “*Ey Muhammed, Ey Efendimiz, Ey Efendimizin oğlu! Ey en hayırlımız, Ey en hayırlımızın oğlu!*” diyen bir kişi

¹ Kur'an Yolu (Erişim 10 Temmuz 2024), el-Bakara 2/285

² el-Furkân 25/7.

³ Bk. M. Said Hatipoğlu, “Hz. Peygamberi Yanlış Yorumlama Tezahürleri”, *İslâmî Araştırmalar Dergisi* 1/2 (1986), 6.

⁴ Fussilet 41/6; el-Kehf 18/110

⁵ Ebû Avâne Vaddâh b. Abdillâh el-Vâsıtî, *Müsnedü's-Sahîh* (Riyad: Camiu'l-İslamiyye, 2014-2016), 18/310, no.10417.

⁶ Ebû'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc b. Müslim el-Kuşeyrî, *el-Câmiu's-sahîh*, thk. Muhammed Fuad Abdülbâkî (Beyrut: Matbaat'u İsa Bâbî, 1955), “Fedail”, 4/1835, no.140.

⁷ Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail el-Buhârî, *Sahih*, thk. Mustafa Dîb el-Buga (Dimeşk: Dâr'u İbn Kesir,1993), “Enbiya”, 64.48, 3/1271; Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî el-Mervezî, *Müsned*, thk. Şuayb Arnaut (Beyrut: Müessesetu'r-risale, 2001), 1/24; 3/153.

⁸ Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî el-Mervezî, *Müsned*, thk. Şuayb Arnaut (Beyrut: Müessesetu'r-risale, 2001), 3/154.

karşısında o kişiyi uyardı, sözlerine dikkat etmesini telkin ederek “Ben Abdullah’ın oğlu Muhammed’im. Allah’ın kulu ve elçisiyim. Vallahi beni Allah’ın yerleştirdiği konumdan daha fazla yüceltmeye kalkmanız hoşuma gitmez”⁹ demiştir.

Peygambere atfedilen bu yüceltici anlayışın arkasında insanların karizmatik lider arayışlarının etkili olduğu düşünülebilir. Allah (c.c.) tarafından görevlendirilmiş birer elçi olan Peygamberlerin, toplumların üzerlerinde önemli etkileri vardır. Onlar, insanlar üzerinde liderlik karizmasıyla değiştirici ve dönüştürücü roller üstlenmişler, çoğu zaman liderlik karizmasıyla kabul görmüşlerdir. Onlara karizmatik liderler olarak bakılmış, insanlar onlarla “beşer üstü özelliklere sahip olduğuna inanılan karizmatik lider arayışı” ihtiyaçlarını karşılamışlardır.¹⁰ Bunun sonucu olarak da onlara dinin temel kaynaklarında; Kur’an ve hadislerde olmayan çeşitli vasıflar izafe edilebilmiştir.

İslam kelamcıları ile mutasavvıfların Peygamber anlayışı kıyas edildiğinde birtakım farklılıklardan söz edilebilir. Tasavvufun anladığı Peygamber ile kelamın ortaya koyduğu Peygamberin konumlandırıldığı yer, ontolojik düzlemde farklılaşmış, Peygamber algıları birbirinden uzaklaşmıştır. Örneğin Hakikat-i Muhammediyye anlayışıyla Peygamber, ezeli bir varlık olarak tasvir edilerek böylesi bir anlayış yerleştirilmiştir.¹¹ Peygamberin anlatım şekilleri öyle büyütülmüştür ki, onun varlığının hâdis oluşuna dair söz söylemenin imkânı ortadan kalkacak bir hale gelmiştir. İnsanı küçük bir âlem ve âlemin özü olarak kabul eden vahdet-i vücûd nazariyesinin içine yerleştirilen Peygamber, nur-i Muhammedîdir. Kâinatın yaratılış sebebinin Hz. Muhammed olduğunu söyleyen nur-i Muhammedî teorisi,¹² Hz. Peygamberin nurunun yaratılan ilk şey olduğu ve bütün yaratılanların cevherinin bu olduğunun kabulüdür. O, yaratılışın ilk özü ve ilk maddesidir. Bu nur bütün âleme sirayet etmiştir, tüm insanlar Peygamberin bu nuru ve özünden çıkmıştır ve kaynağı Allah’ın nurudur.¹³

Peygamber, tasavvufî ifadeyle insân-ı kâmil’dir. Tüm varlıklar onun yüzü suyu hürmetine yaratılmıştır. Bu anlayışa göre Hz. Muhammed tarihin bir döneminde yaşayan bir nebi olmaktan çıkıp, âlemden önce var olan ve her şeyin kendisinin nurundan doğduğu bir varlık olarak kabul edilmektedir. Hakikat-i Muhammediyye, nur-i Muhammedî ve insan-ı kâmil anlayışlarıyla birlikte o, kâinatın özüne ve yaratılışın merkezine oturtulmaktadır.

Kur’an’ın öğrettiği ve Peygamberin kendisini anlattığı şeklin ötesindeki anlayışların incelenmesi, doğru bir din anlayışının sürdürülebilmesi ve varlığını koruyabilmesi adına önem taşımakta, toplumda var olan Peygamber anlayışlarının izinin sürülmesi adına ehemmiyet arz etmektedir.

1. Salavat Kavramı ve Dini Literatür İçerisindeki Yeri

Salavat kelimesinin tekili olan salât “dua, tâzim, rahmet” anlamlarına gelmektedir.¹⁴

Salavat getirmek ise ibadetlerden olan bir dua biçimidir. Peygamber anılarak ona dua ve selamların iletilmesini ifade eden salavatlar dini ibadetlerden biridir. Nitekim dini naslarda Peygambere salavat getirmenin fazilet ve öneminin vurgulandığı ve teşvik edildiği görülür.

⁹ Ahmed b. Hanbel, 1/55, 3/153. (Peygamberimiz aynı şekilde hitap edildiği bir başka seferde ise “O bahsettiğin İbrahim’dir” diyerek mukabelede bulunduğu görülür. Bkz. Ebû Dâvûd Süleymân b. el-Eş’as b. İshâk es-Sicistânî el-Ezdî, *Sünen*, thk. Muhammed Muhyiddin Abdi’l-Hamid (Beyrut: Mektebetu’l-asriyye, 2010), “Sünne” 4672, 4/218.

¹⁰ Sönmez Kutlu, *Mezhepler Tarihine Giriş*, (İstanbul: Dem Yayınları, 2008), 63.

¹¹ Detaylı bilgi için bk. Mehmet Demirci, “Hakikat-ı Muhammediyye”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1997), 15/179-180.

¹² Detaylı bilgi için bk. Çınar, Mahmut. *İslam Literatüründeki Nûr-i Muhammedî Anlayışının Nübüvvet Açısından Değerlendirilmesi* (İstanbul: Marmara Üniv, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Y. Lisans Tezi, 2006).

¹³ Konuyla ilgili detaylı bilgi için bk. Mahmut Çınar, *İslam Literatüründeki Nûr-i Muhammedî Anlayışının Nübüvvet Açısından Değerlendirilmesi* (İstanbul: Marmara Üniv, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Y. Lisans Tezi, 2006).

¹⁴ M. Suat Mertoğlu, “Salâtselâm”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2009), 36/23-24.

Kur'an'da Allah'ın ve meleklerin Peygambere salât ettikleri belirtilerek iman edenlerin de ona salât etmeleri ve tam bir teslimiyetle selamlamaları emredilmektedir.¹⁵ Çeşitli ayetlerde salat kelimesi Allah'ın lütfü¹⁶, Peygamberin duası¹⁷ gibi anlamlarda da kullanılmıştır. Yine Peygamberimiz kendisine salavat getirilmesini istemiş, salavatların kendisine ulaşacağını bildirmiştir.¹⁸ Kendisine nasıl salavat getirileceği sorulduğunda ise tahiyatta okunan “salli bârik” duaları olarak bilinen salavat şeklini öğretmiştir.¹⁹

Peygamber anlayış ve algısını gösteren bir başka gösterge de salavatlarda ona izafe edilen özellikler, salavatlara yüklenen anlamlar, salavatlar aracılığıyla gerçekleşeceği vaat edilen hususlardır. Salavatlara atfedilen önem ve onlara verilen olağanüstü konumla sûfilerin Peygamber algısı hakkında ve Peygamberi Allah'ın karşısında nasıl bir konuma yerleştirdikleri konusunda fikir sahibi olmak mümkün görünmektedir.

Dini ibadetlerden biri olan ve Peygamberi hayırla, rahmetle anmanın ifadesi olan salavatlar, bu anlamda Peygamber anlayışını ortaya koymada önemli birer gösterge olmaktadır. Erken dönemlerden itibaren Peygambere salavat zikirlerini içeren pek çok eser neşredilmiştir. Bu sayı bir araştırmacının tespitiyle 180 civarındadır. Bunlardan biri de Osmanlı döneminde Şeyh Muhammed b. Süleyman el-Cezûlî'nin (ö. 870/1465) *Delâ'ilü'l-hayrât* adlı Peygamberimize getirilen salavatları içeren kitabı, “sevap kazanma, Hz. Peygamber'in şefaatine nâil olma, kötü huyları terk edip güzel huylarla bezenme, maddî sıkıntılardan ve günahlardan kurtulma gibi amaçlarla” meşhur olmuş, bu eser çokça okunan eserlerden birinin örneğini oluşturmuştur.²⁰

Bu salavatlar kimi zaman yüceltmenin ve ona çeşitli vasıflar izafe etmenin bir aracına dönüşmektedir. Böylesi bir Peygamber anlayışının ise daha çok inancın, dinin kalbi ve hissi boyutuyla tatmin olduğu görülen sufi gruplardaki bireylerde karşılık bulunduğu söylenebilir. Salavatlara atfedilen yücelikle Peygamberin aşkınlaştırılması yoluna gidildiği, günümüz Türkiye'sinde de çeşitli tasavvufi gruplarca bunun sürdürülmekte olduğu gözlemlenmekte, böylesi bir anlayışın örneklerine, söz konusu yapıların telif eser, video ve yayınlarında rastlanılmaktadır.

Sûfiyyenin genel dili gizemli ve batınî bir hüviyet arz eder. Onda mistik unsurlar ve mitolojik öğeler hayli fazladır. Tasavvuf ehlinin Peygamber ve veli tasavvurlarında da bu dil güçlü bir şekilde yer bulmuştur.²¹ Böylece onun üslubu ve dili, nübüvvet anlayışının detaylı bir biçimde incelendiği kelam ilminin yönteminden ve kullandığı dilden hayli uzaklaşmış, ifadeleri, üslubu, kavramları ve bunun sonucu olarak anlayışları birbirinden farklılaşmıştır. Sûfi yapının barındırdığı bu dille uyumlu bir biçimde yine sûfi yapılarda Peygambere olan sevgi ve hayranlığı ifade etme şekliyle de ilgili olarak, aşkınlaştırılan bir Peygamber anlayışı açık bir şekilde ifade edilmektedir. Örneğin bir salavatta Peygamberimiz, Allah'ın sırrının batını olarak anılmakta ve anlatılmaktadır. Tasavvufi dilin taşıdığı sır, hafî, bâtın gibi sembolik ifadeler salavatlar aracılığıyla Peygamber anlatılırken de söz konusu edilmekte, Peygamberin Allah'ın açıkladığı sırrı olduğu gibi bir anlatım yolu tercih edilmektedir:

“Salat-ü selam senin üzerine olsun ya Resulullah! ...Allah'ın sırrının batını(nın vakfı)sın...”²²

¹⁵ el-Ahzâb 33/56

¹⁶ el-Bakara 2/157; el-Ahzâb 33/43.

¹⁷ et-Tevbe 9/99.

¹⁸ Ebû Davud Süleymân b. el-Eş'as b. İshâk es-Sicistânî el-Ezdî, *Sünen*, thk. Muhammed Muhyiddin Abdî'l-Hamid (Beirut: Mektebetü'l-asriyye, 2010), “Menâsik”, 97, “Salât”, 201.

¹⁹ Buhârî, “Da'avât”, 33; Müslim, “Salât”, 66

²⁰ M. Suat Mertoğlu, “Salâtuselâm”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2009), 36/24.

²¹ Süt, “Mevlana'da Nübüvvet ve Velayet”, 3.

²² Ahmet Mahmut Ünlü, “Şefaât ve Şifa İçin Mücerreb Olan Himmet İsteme Salavâtı”, *Lalegül Dergisi* (Aralık-2016), 94

Çalışmamızda tasavvufi cemaatlerden birine mensup olup, onun öne çıkan isimlerinden biri olan Ahmet Mahmut Ünlü'nün salavat zikirlerine dair neşrettiği eserler örnek olarak esas alınmıştır. Nitekim o, eserlerinde, Peygamberi anmada ve ona salavat getirmede söz konusu vasıfları taşıyan salavatların çeşitli örneklerini ortaya koymaktadır. O, bir dönem kaldığı hapisten çıkmasının bir şükürü olarak her sene bir salavat kitabı çıkaracağını vadetmiş ve bunun sonucu olarak pek çok salavat kitabı neşretmiş, bu kitaplarında da çok çeşitli salavat örneklerini ortaya koymuştur. Bu anlamda o ve onun salavat kitaplarının günümüz Türkiye'sinde Peygamber anlayışı konusunda, salavat zikirlerinin etkisini görebilmek adına önemli içerik ve malzemeler sunduğu söylenebilir.

Ünlü'nün salavatları konu alan ve aşağıda isimleri zikredilen eserleri çalışmamız süresince incelemeye konu olmuştur: “*Abdulkâdir Geylânî'ye Ait Faziletli Kırk Salavât-ı Şerîfe'nin Metni Tercemesi ve Şerhi*”, “*Salevât-ı Şerîfe'nin Faziletleri ve Belaları Kaldırıp Hayırlı Muratlara Kavuşturacak En Önemli Siğaları*”, “*Şecere-i Nebeviyye (Peygamberimiz Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in Soyağacı) Risalesi*”, “*Okuyanların Göklerin ve Yerin Anahtarlarına Sahip Olacağı Üç Kıymetli Zikir ve Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) ile Uyanırken Dahi Görüşmeye Vesile Olacak Çok Faziletli Salât-ü Selâmlar*”, “*Dünya ve Ahiret ile Alakalı Çözülemeyen Bütün Düğümleri Çözecek Kıymetli Salevât*”, “*Salevât-ı Kübrâ (Büyük Salât-ü Selâmlar Kün Feyekün Duası, Meşiet Duası, Rızık Duası)*”, “*Peygamber Efendimiz sallallahu Aleyhi ve Sellem'i Hangi Dualarla Rüyada Görürüz*”, “*Sevapları Kat Kat Fazla Olan Salevât-ı Muzâ'afât*”.

Onun söz konusu kitaplarındaki salavat içerikleri Peygamberin öğrettiği kısa ve öz, sınırlı ve kapsama alanı net olan salavat şekillerinden farklılaşmaktadır. Peygamberimizin öğrettiği salavatlara karşılık daha farklı ifadelerle yer bulan ve daha başka bir Peygamber anlatisını içeren salavat formları geliştirildiği görülmektedir. Nitekim Peygamberimizin öğrettiği salavat içeriklerinde hanif din İslam'ın İbrahim Peygamberden Hz. Muhammed (s.a.v.)'e kadar sürdürüldüğü hatırlanmakta ve onlara rahmet okunmaktadır. Müslüman her bir birey de Peygamberimizin öğrettiği şekilde namazların tahiyatlarında bu içeriğe sahip olan salavatları okumaktadır.

Cübbeli'nin salavat kitaplarında Peygamberin vasıflarını, özelliklerini, ona atfedilen yüceliklerin çeşitli örneklerini görmek mümkündür. Bu düşünce biçiminde O'na getirilen salavatlara üstün özellikler nispet edilmiştir. Salavatlarla Peygamber öyle bir konuma oturtulmaktadır ki, -ilerde detaylı bir şekilde yer verileceği üzere- ona getirilen salavatlar diğer ibadetlerin önüne geçmekte, Allah'a ulaşmanın en kolay yolu olmakta, Peygamberle, uyurken de uyanırken de görüşmenin vesilesi olabilmektedir. Hatta sahabenin Peygamberle mülaki olmasından daha sık bir biçimde velinin/velilerin Peygamberle görüşmesinin vaki olduğu izlenimi veren bir yakınlığın resmi çizilmektedir. Peygamber bu salavatlarda her derde deva, her müşkil için çözümü kendisinde olan, bir okumakla tüm günahları sildiren, tüm hacetleri gördüren, cenneti insanın ayakları altına serdiren bir salavat ibadetinden bahsedilmektedir. Kimi zaman övgüler o kadar büyük olmaktadır ki Peygamber olduğu belirtilmese vasfedilen ve anlatılan zatın Allah'ı Teala olduğu hissiyatına ulaşılmaktadır. Bu içerikleri dolayısıyla bu salavatların Peygamber anlayışı konusunda farklı bir yaklaşımı barındırdığı söylenebilir.

2. Çeşitli Salavat Örnekleri

Bazı metinlerde Peygambere getirilen salavatlar dini ibadetler kategorisinde yüce bir yere konumlandırılmakta, onlara yüklenen anlamlar olağanüstülüklerden nasibini almaktadır. Farz ibadetlerin önüne geçecek kadar faziletler atfedilen, dünya ve ahirette daha büyük ecrin olmadığı vaatleriyle bezenen, cehennemden kurtuluşun garantisi olarak sunulan salavat örnekleriyle karşılaşılmaktadır.²³

²³ Ünlü, *Salevât-ı Kübrâ (Büyük Salât-ü Selâmlar Kün Feyekün Duası, Meşiet Duası, Rızık Duası)* (İstanbul: Tuana Yayıncılık, 2016), 12.

Peygamberin zikredilmesini içeren bu ibadet sadece Peygambere değil, Allah'a ulaşmada en kolay ve kestirme yol olarak görülmektedir. Salavat zikri olarak gerçekleşen bu ibadetler Allah'a ulaşmak konusunda diğer ibadetlerin önüne geçirilmekte, Allah-u Teala'ya en kolay ulaşma yolunun salâvat okumak olduğu söylenmektedir.²⁴ Bazen de bu salavatlar kişilerin bela ve musibetlerden korunmasında önemli rol oynamaktadır:

“Cebrail gelip Ey Muhammed! Sana öyle bir hediye getirdim ki Allah onu senden evvel kimseye hediye etmedi... Kim onu okursa Allah ondan 70 bin çeşit belayı defeder. Ve kıyamet günü şiddetinden kurtarır”²⁵.

Salavatların çeşitli tasvirler içerisinde sunulduğu görülür. Bu anlatılar kimi zaman insan muhayyilesinin ulaşamayacağı derinlikte, mitolojik unsurları bünyesinde taşır mahiyettedir. Örneğin Ünlü, kitabında yer verdiği salavatlardan biri olan ‘Salavat-ı Kübra’yı zikreden kimse için onun, kanatlı, tüylü, binlerce başlı, gözlü ve dilli bir meleğin koruması altına gireceğini söylemektedir. Cebrail (a.s.)’ın onu okuyana muharref kutsal kitapları okuyan kimsenin sevaplarının verileceğini bildirmesi üzerine Peygamberimizin bu ödülleri anılan salavatları okuyan kimse için olup olmadığını sormasıyla birlikte Cebrail (a.s.): “Allah’ın 80 bin kanadı olan, her bir kanadında da 70 bin tüy olan 70 bin de başı, 70 bin gözü, 70 bin dili olan bir melek yarattığı, onun her bir dilinin hamdu tesbihte bulunduğu, Allah’ın bu meleğe tecelli ederek başını kaldırmamasını söylemesi üzerine meleğin ‘Ben seni habibime bu salavatı okuyan kimseyi her afet ve musibetten korumakla görevlendirdim’ diye mukabelede bulunduğu şeklinde bir anlatıya yer vermektedir.”²⁶

Burada mitolojik karakterler arz eden bir melek tasviriyle bu salavatı okuyan kişinin ne denli korunduğu, söz konusu salavatı okumakla ne kadar büyük bir iş yapmış olduğu anlatılmaya çalışılmaktadır. Diğer bir açıdan bu anlatıyla muharref kitaplara bir paye verildiği görülür. Ne var ki Kuran’ın indiği ortamda bu tahrif edilmiş kitaplara erişmek ve bütünüyle onları okumanın imkânsız olduğu göz önüne alınırsa, sevaplı bir iş olarak sunulan kutsal kitapları okuma işinin anlamsızlığı ve muhal oluşu açık bir şekilde anlaşılır. Dini konularda bu tür karşılığı olmayan anlatılar dinin sahihi ile sakiminin birbirine karışmasına, gerçek ile gerçek dışının birbiriyle iç içe girmesine sebep olacaktır.

Salavatlar için söz konusu edilen ödüller konusunda da aşırılıklarla karşılaşılır. Ödüller konusundaki bu abartılı anlatımlar, onlara olan rağbeti artırma çabasıyla ilgili olsa gerektir. Bir salavatın milyon salavatlara tekabül etmesi gibi abartılı rakamlarla ifade edilen değer ölçüleri, söz konusu edilen salavatların yüceliğini ortaya koymak üzere sıklıkla kullanılmaktadır. Bir salavatla ilgili onu okumanın kıyamet günü yüzün dolunay gibi olmasına vesile olacağı sözlerinin yanında okuyan kimsenin “resule ikiyüz milyon salât-u selam okumuş”²⁷ olacağı söylenmekte, bir başka salavat için ise bu sevabın altıyüz bin salat sevabı kadar olacağı²⁸ belirtilmektedir. Bu ve benzeri ifade ve sayılar Ünlü’nün kitaplarında sıklıkla yer bulmaktadır.

Başka bir salavat tesbihinde bulunmanın karşılığında, insanların tüm istekleri yerine geleceği iddia edilmekte, bu salavat ile makamlar yükselmekte ve tüm günahlar silinmekte, söz konusu salavatı okumaya büyük şeyhlerin de çok önem verdikleri belirtilerek onun en faziletli amellerden olduğu iddia edilmektedir. Yine salavat-ı mustazafa olarak anılan bir başka salavatın da benzer şekilde insanların isteklerini yerine getirecek, makamlarını yükseltecek ve günahlarını sildirecek en faziletli amellerden olduğu söylenmektedir.²⁹

²⁴ Ünlü, *Salavat-ı Muzâ’afat*, 8.

²⁵ Ünlü, *Salavat-ı Kübra*, 12.

²⁶ Ünlü, *Salavat-ı Kübra*, 14.

²⁷ Ünlü, *Salavat-ı Muzâ’afat*, 8.

²⁸ Ünlü, *Salavat-ı Muzâ’afat*, 92.

²⁹ Ünlü, *Salavat-ı Muzâ’afat*, 7.

Salavat zikirleri konusundaki iddialardan biri de bu zikirlerin icazetsiz bir biçimde okunmayacağı, okunması durumunda hususi faziletlerine erişilemeyeceğidir.³⁰ Ne var ki Allah'ın Peygamberine salavat getirmeyi emretmiş olması, söz konusu zikirin belirli şahısların tekelinde olabilmesini mümkün kılmıyor, ortaya konulan iddiaları geçersiz kılıyor olsa gerektir.

3. Salavat İçeriklerinde Peygamberi, Varlığın Özüne Yerleştiren İfadeler

Salavatlardaki Peygamber anlatısı onun ontolojik olarak yerleştirildiği yere de işaret ediyor gözükmektedir. Peygamber, söz konusu salavatlarda kimi zaman varlığın özüne yerleştirilirken kimi zaman da o, Allah'ın sırrının ortaya çıktığı kişi olarak tavsif edilmektedir.

Bazen salavatlar nûr-i Muhammedî anlayışını yansıtmakta, bu salavatlarda Peygamberimizin ruhlar âleminde ilk Peygamber oluşuna dair tasavvufî kabul sürdürülmektedir. O'nun zikrettiği bir salavatta “(bedenler âleminde son Peygamber isen de ruhlar âleminde) ilk nebisin” ifadesiyle Peygamberimizin ruhlar âleminde ilk oluşu bu şekilde anlatılmakta, bu salavatta Peygambere atfedilen, özellikle tasavvufun nur-i Muhammedî kabulünün günümüzde de sürdürüldüğü bir örneğini teşkil etmektedir.³¹

Bir başka yerde ise hakikat-ı Muhammediyye anlayışının yansıması olan şu ifadelerle Peygamberin Allah'ın nurundan zuhur ettiğine dair ifadeler yer bulmaktadır: “Ey Allah! Nurlarının denizi, sırlarının madeni, hüccetinin lisanı (delillerini dile getiren), ...Senin zıyanın nurundan ilk önce zuhur eden Efendimiz Muhammed'e salat eyle.”³²

4. Allah'ı (c.c.) ve Peygamberini (s.a.v.) Razı Eden Salavatlar

Bahsi geçen eserlerde yer verilen bir salavatta Peygamber, Allah'ın hakkını yerine getiren kimse olarak anlatılmaktadır. Getirilen salavatta Peygamberin razı olması, Peygamberi razı olduğu için de Allah'ın razı olduğu bir rızalık taksimi yapılmaktadır. “...Allah'ın hakkını yerine getiren (el-Kaim bi-hakkillah) Muhammed'e...salat eyle”³³

Burada Peygamberin Allah'ın hakkını yerine getirmesi anlaşılması güç bir ifade olarak yer almakla birlikte bu ifade tarzı Allah'ın yerine geçen bir Peygamber anlayışını ihsas ettirmekte, bu da zihinde Peygamberin olduğu konumun üzerine çıkarılması şeklinde bir çağrışım yapmaktadır. Böylece salavat okumak Allah'a ve onun Peygamberine ulaşmanın bir yolu olarak sunulmakta, sözü edilen salavat zikrinin sonucu olarak Allah'ın resulünün ve kulun razı olacağı bir sonuca işaret edilmektedir.

“Öyle bir salat olsun ki seni de razı etsin onu da razı etsin. Onun sebebiyle sen de bizden razı ol.”³⁴

Ünlü, aynı yerde Allah'ın rızasını kazandırıp gazabından emin kılan, rahmete erdiren ve afetlerden güvence sağlayan ve on kere okunduğu takdirde kesinkes bu faziletlere ulaşılabileceğini söylediği daha başka salavatlara yer vermektedir. Onun ifadelerinde kulun Allah'ın rızasına ermesi Peygamberinin de razı olmasına bağlanmış görünmektedir.

“...Öyle bir salat ile ki, o salat senin ilminden başka hiçbir şey onu kavrayıp kuşatmasın. Ey âlemlerin Rabbi! O öyle bir salat olsun ki, seni de razı etsin, O'nu da razı etsin. O'nun sebebiyle sen de bizden razı olasın.”³⁵

5. Misk Kokusuna Vesile Olan Salavatlar

³⁰ Ahmet Mahmut Ünlü, *Dünya ve Ahiret ile Alakalı Çözilemeyen Bütün Düğümleri Çözecek Kıymetli Salevât* (İstanbul: Tuana Yayıncılık, 2016), 9-24.

³¹ Ahmet Mahmut Ünlü, “Şefaât ve Şifa İçin Mücerreb Olan Himmet İsteme Salavâtı”, *Lalegül Dergisi* (Aralık 2016), 93, (Erişim 15 Eylül 2023).

³² Ünlü *Salavat-ı Muzâafat* 28.

³³ Ünlü, *Salavat-ı Muzâafat*, 32.

³⁴ Ünlü *Salavat-ı Muzâafat* 28.

³⁵ Ünlü, *Salavat-ı Muzâ'afat*, 28.

Ünlü, salavatların (keramet olarak) misk kokusuna sebep olduğunu söylemektedir. O, bu kokunun kişinin burnundan kan getirecek kadar kuvvetli bir koku olup kişinin evinin dışına taşan ve komşularına ulaşan bir kuvvette olduğunu bir anlatıyla desteklemektedir.³⁶ Yine aynı yerde salavat getiren kişinin ashabın Hz. Peygamberle görüşmesinden daha çok ve sık bir biçimde Hz. Peygamberle görüşüp buluşmasına vesile olacağı iddia edilmektedir. Bu idda “Onlar diriltirse de bizi görseler kendilerinden sonra Peygamberle uykuda ve uyanık halde nimetlenen adamların var olduğunu görecektir” ifadeleriyle belirtmektedir.³⁷

Çok salavat okuyanın ağzının hoş, kendisinin de misk kokacağını söyleyen Ünlü, kokunun onu okuyan kişinin salavatının kuvveti veya zayıflığına göre kuvvetli veya zayıf olacağını söylemektedir.³⁸

Yine kokuyla ilgili bir başka kıssaya yer veren müellif, salih bir kimsenin her gece belirli bir miktar salavat getirmeyi kendisine mütâd edindiğini, bir gece sayıyı tamamladıktan sonra kendisine uyku hali geldiğini, o sırada odanın kapısından Hz. Peygamberin girmesiyle birlikte ortalığın nurla kaplandığını anlatmaktadır. Bunun ardından Peygamberimiz o kişiye doğru yöneldiği “O bana çokça salavat okuduğun ağzı getir de öpeyim” dediği, bunun üzerine o kişinin utancından yüzünü yan döndüğü ve Peygamberin yanağından öptüğüne dair bir rivayete yer vermektedir. Bahsi geçen kişi uykusundan dehşetle uyandığında ise tüm evin Peygamber’in kokusu; misk gibi koktuğunu, misk kokusunun yanağında sekiz gün kaldığını, yanına yaklaşan herkesin de bunu hissettiğine dair bir anlatıya yer verilmektedir.³⁹

O, yaşamında çok salâvat getiren bir başka şahsın⁴⁰ kabrinden misk kokuları yayıldığını söylemektedir.⁴¹ Ünlü bu konuda bir topluluğun Peygambere salavat getirmeden ayrıldıkları takdirde eşek leşinden bir pis kokunun başından ayrılacaklarını ifade eden bir hadis rivayetini de zikretmekte,⁴² Peygamberin anıldığı meclislerde en güzel kokuların yayıldığını, Peygamberimiz uğradığı her bir yerde nereye otursa, elini nereye sürse, neye değse orada mutlaka misk gibi bir kokunun kaldığını söylemektedir. O, misk kokusunun Peygamberin hasaislerinden biri olduğunu belirtmektedir.⁴³

Ünlü’nün yer verdiği bu anlatılarda ve yaptığı yorumlarda misk kokusuyla ilgili anlayışının mecâzî veya manevî ifadeler olmaktan öte gerçek manada bir koku anlayışı olarak şekillendiği görülmektedir.

6. Peygamberi Rüyada/Uyanıkken Görme Sebebi Olan Salavatlar

Kendisine çeşitli üstünlükler izafe edilen salavatları zikretmenin bir fonksiyonu da uykuda değil, uyanıkken dahi kişinin Allah’ın göndermiş olduğu son Peygamberiyle görüşebilmesine imkân verebilmesidir. Buna göre çokça salavat okumanın Peygamberimizle, uyanıkken oturup görüşmeye, Peygamberin ashabıyla sohbet etmeye vesile olan salavat formlarından bahsedilmektedir. Burada aynı zamanda Peygamberin ölmediği ve bizzat yaşanan

³⁶ “Şeyh Ebu Abdullah es-Sahili’nin “*Buğyetu’l-Salik*” adlı eserinde geçtiğine göre üç kişi karşılaşmış, bunlardan bir tanesi diğerine: ‘sekiz senedir okuduğun salavatlar sende pek netice vermemiş’ demiştir. Netice vermediğini söylediği dostuna eline üflemesini istemiş, zayıf bir misk kokusu yayılmıştır. Bunları söyleyen kişi bunun üzerine bizzat kendi nefes vermiş, bunun üzerine ortaya çıkan misk kokusu orada bulunan diğer zatın burnundan kan getirmiş ve rayıhası evi kapladıktan sonra komşulara kadar ulaşmıştır. Nefesi kuvvetli olan zat: ‘Hz. Muhammed’in ashabı bizim onların ulaştığı nimetlere ulaşmadığımızı mı zannediyor? Onlar diriltirse de bizi görseler kendilerinden sonra Peygamberle uykuda ve uyanık halde nimetlenen adamların var olduğunu görecektir’ demiştir.” Bk. Ünlü, *Salavat-ı Muzâ’afat*, 11-12.

³⁷ Eserin son kısmına iltihak edilmiş Arapça metne müracaat edildiğinde bu kıssanın Arapça metinde olmadığı görülmektedir. Ünlü tarafından ilave olarak eklenmiş olsa gerektir.

³⁸ Ünlü, *Salavat-ı Muzâ’afat*, 9.

³⁹ Ünlü, *Salavat-ı Muzâ’afat*, 12-13.

⁴⁰ Söz konusu kişinin *Delâil-i Hayrat* sahibi Şeyh Cezûlî olduğuna işaret edilmektedir.

⁴¹ Ünlü, *Salavat-ı Muzâ’afat*, 16.

⁴² en-Nesâî, Ebû Abdîrrahmân Ahmed b. Şuayb b. Alî, es-*Sünen*, thk. Abdulfettah Ebû Ğudde (Halep: Mektebetü’l-matbûâtu’l-islamiyye, 1986), 6/20, no.9886.

⁴³ Ünlü, *Salavat-ı Muzâ’afat*, 14-15.

hayatın içinde olduğu ortaya konulmakta, salavatlar vesilesiyle kişiyle hemhal olup onunla hasbihal eden ve problemlerine çözüm bulan diri bir Peygamber anlayışı sunulmaktadır. Bu konuda günlük virdi kırk bin salavat olan Şeyh Ahmed ez-Zevâvî isimli bir şahıstan bahsedilmekte, onun bu salavatı bu sayıda zikretmesi vesilesiyle Hz. Peygamberle, uyanıkken oturup görüştükleri, sahabe ile sohbet ettiği, onlara dünya işlerini sorduğu söylenmektedir. Ünlü'nün aktardığına göre ez- Zevâvî “bu salavatlar vesilesiyle Hz. Peygamberle uyanık olduğu halde görüşürüz, sahabe gibi sohbet ederiz. Kendisine dünya işlerinden bir kısmını sorarız ve hadis hafızlarının zayıf kabul ettikleri hadisleri sorup o hadisler hakkında Resulullah’ın kavli-şeriflerine göre hareket ederiz”⁴⁴ demektedir.

Daha başka bir eserde de okumaya devam edildiğinde Peygamberimizle, uyanıkken görüşme mertebesine erişilecek on dört salavata yer verilmektedir.⁴⁵ Bir başka salavat için ise O; sabah namazından sonra her gün okunduğu takdirde hangi murad için okunursa o dileğin yerine geleceğini, on iki bin kere okuyanın rüyasında Resulullah’ı göreceğini, kırk sabah hangi dert ve sıkıntı için okunursa maksadının hâsıl olacağı müjdesini vermektedir. Bazı büyük velilere dayanarak verdiği nakilden bahsederek bu salavatı bir kere okumanın on dört bin salavata denk oluşunu söylemiştir.⁴⁶

Ünlü kitaplarından birini sadece Peygamberi rüyada görmek için hangi salavatların okunması gerektiğine hasretmiş, “Peygamber Efendimizi Hangi Dualarla Rüyada Görürüz” ismiyle eserini telif etmiştir. Bu kitabın içerisinde “kırk bir fâide” başlığı altında farklı farklı salavat önerileri verilmiştir. Burada yer verilen salavatların kimi zaman uykuda kimi zaman uyanık halde iken Peygamberle görüşmeye vesile olduğu iddiası yer bulmaktadır.⁴⁷ Bu ise kimi zaman bir surenin belirli sayıda okunmasıyla, kimi zaman da belirli vakitlerde okunmasıyla mümkün görülmekte, bazen de bunun imkânı için belirli kıyafetler için içine dâhil edilmektedir.⁴⁸ Anlatımların bazısında ise bu salavatların Peygamberle uykuda değil uyanıkken dahi görüşüp buluşmaya vesile olacağı söylenmekte, böylece söz konusu zikir ve salavatlara rağbetin artırılması yoluna gidilmektedir.⁴⁹ Peygamberi rüyada görmek için bir başka yöntem olarak da Esmâ-i-hüsnâ’dan bir ismin ipekten bir beze yazılması⁵⁰, Peygamberin ayak izi olan nalinin şekil ve suretinin yanında taşınması⁵¹ gibi şeyler Peygamberi rüyada görmenin vesilesi kılınmaktadır. Yine güneşin doğuşu sırasında güneşe bakarak Peygambere salavat getirmek de bu işin bir başka vesilesi olarak sunulmaktadır.⁵² Söz konusu anlatımda yer verilen güneşe dönme gerekliliği, güneş ve ay gibi nesnelere kutsallık atfedildiği eski dinleri hatırlatmaktadır. Yine güneşe atfedilen böylesi bir önem, İslam dininden ayrılan Bâbîlik-Bahâîlik gibi yapıları hatırlatmaktadır. Nitekim son yüzyıllarda İslam dininden ayrılarak Bâbîlik olarak başlayıp Bahâîlik olarak sürdürülen ve ayrı bir dine dönüşen yapının kurucusu Mirza Ali Muhammed’in saatlerce kızgın güneş altında ona bakarak oturup güneşi izlediği, bu sayede zikir gücüne kavuştuğu iddiaları, burada güneşe atfedilen önemle birlikte hatırlanmaktadır.⁵³

⁴⁴ Ünlü, *Salavat-ı Muzâ’afat*, 8.

⁴⁵ Ahmet Mahmut Ünlü, *Okuyanların Göklerin ve Yerin Anahtarlarına Sahip Olacağı Üç Kıymetli Zikir ve Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) ile Uyanıkken Dahi Görüşmeye Vesile Olacak Çok Faziletli Salât-ü Selâmlar*, (İstanbul: Tuana Yayıncılık, 2016), 114.

⁴⁶ Ünlü, *Salavat-ı Muzâ’afat*, 28.

⁴⁷ Bk. Ahmet Mahmut Ünlü, *Peygamber Efendimiz sallallahu Aleyhi ve Sellem’i Hangi Dualarla Rüyada Görürüz* (İstanbul: Tuana Yayıncılık, 2018).

⁴⁸ Ahmet Mahmut Ünlü, *Peygamber Efendimiz sallallahu Aleyhi ve Sellem’i Hangi Dualarla Rüyada Görürüz* (İstanbul: Tuana Yayıncılık, 2018), 18.

⁴⁹ Ahmet Mahmut Ünlü, *Hangi Dualarla Rüyada Görürüz*, 31.

⁵⁰ Ahmet Mahmut Ünlü, *Hangi Dualarla Rüyada Görürüz*, 45.

⁵¹ Ahmet Mahmut Ünlü, *Hangi Dualarla Rüyada Görürüz*, 78.

⁵² Ahmet Mahmut Ünlü, *Hangi Dualarla Rüyada Görürüz*, 45.

⁵³ Ethem Ruhi Fıçlalı, “Bahâîlik”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1991), 4/464.

7. Dileklerin Gerçekleşmesi Gibi Çok Çeşitli Ödüller Barındıran Salavatlar

Salavatlar için çok çeşitli ödüller konulduğu görülür. Ünlü'nün kitaplarından bazıları “Dünya ve Ahiretle Alakalı Çözülemeyen Bütün Dügümleri Çözecek Kıymetli Salevât” “Salevât-ı Kübrâ (Büyük Salât-ü Selamlar Kün Feyekün Duası, Meşiet Duası, Rızık Duası)” “Salevât-ı Şerife'nin Faziletleri ve Belaları Kaldırıp Hayırlı Muratlara Kavuşturacak En Önemli Siğaları” gibi isimler taşımakta, burada salavatların çok çeşitli etkilerinden bahsedilmektedir. Yine Salavat-ı Muzâ'afât isimli kitapta yer verilen salavatlarla ilgili çeşitli müjdelerin sıralandığı görülür. İnsanın cenneti kolay bir şekilde elde edeceği, günahlardan kolayca kurtulabileceği, anne babasının dahi affına vesile olan, bir tanesi binlere karşılık gelen veya *Delâilu'l-hayrat* gibi kitapları okumaya tekabül eden gibi çeşitli müjdeler barındıran salavatlar zikredilmiştir.⁵⁴

Onun kitaplarında farklı farklı salavatlara çok çeşitli ödüller biçilmektedir. Örneğin; bir dileğin olması niyetiyle bin kere okunduğu takdirde dileğinin şimşekten daha çabuk yerine gelmesine sebep olacağı⁵⁵, yedi kere okuyana bütün isteklerinin verileceği⁵⁶ bir tanesi bin salavata denk olan⁵⁷, bir tanesini okumanın 100 milyon salavata denk olduğu⁵⁸, bir kere okunduğunda cesedinin cehenneme haram kılındığı salavatlardan bahsedilmektedir.⁵⁹ İmam Becûrî isimli zatın: “kim ömründe bir kere dahi bu salavatı getirir de cehenneme girerse Allah'ın huzurunda beni yakalasin” diyerek kefalette bulunulan salavat⁶⁰, bir kere okuyanın bütün *Delâil-u'l-hayrat*'ı yedi kere okumuş gibi olacağı salavat, bir kere okumanın kırk kere *Delail* okumak gibi sevaplı olacağı salavat⁶¹ kırk gece peş peşe okuyanın rüyasında Peygamberi göreceği ve bunun denenmiş bir gerçek olduğu salavat,⁶² hayatında üç defa okuyana Allah'ın anne babasını hatta tüm ecdadını bağışlayacağını ve seksen senelik amel sevabı vereceği salavat,⁶³ bir kere bile okumayla cehennemden kurtaran salavat⁶⁴ ki “bu salavatı sabah veya akşam okumak, bin sabah yetmiş kâtip meleği yorar, sevabını yazıp bitiremezler. Resulullah'ın da bu kişi üzerinde ödenmemiş hakkı kalmaz, Allah onu da anne babasını da affeder”⁶⁵ şeklinde pek çok atâ ve ihsana, devasa boyutlarda ödül ve sevaplara gark olunacağı haber verilen salavatlara yer verilmiştir.

Bir başlıkta ise günahkâr kimseler için Kur'an okumaktan daha faziletli olduğu iddia edilen bir salavata yer verilmektedir. Bu salavatın bu kimsenin “günahlarının silinmesi, saadet ehli zümresine ilhak olunması ve Rabbinin rızasını tahsil etmesine şefaathî (aracı)” olacağı belirtilmektedir.⁶⁶ Bu iddia ise Allah'ın diğer amelleri garanti etmemesi karşısında sevgilisi olan Hz. Muhammed hakkında yapılan bir duayı reddetmeyip kabul edeceğinin kesin olduğuna dayandırılarak temellendirilmeye çalışılmaktadır. Ne var ki ibadetlerin hangisinin Allah (c.c.) katında daha sevimli olacağını, o ibadetleri kulları üzerine takdir edenden daha iyi bilen yoktur.

8. Salavatları Alma Şekli- İlm-i İlahî

Salavatları elde etme şekilleri olarak Resulullah'tan bizzat alındığı iddia edilen salavatlara yer verilmektedir. Sadece bununla da yetinilmemekte, bizzat Allah'tan alındığı iddia

⁵⁴ Bk. Ünlü, *Salavat-ı Muzâ'afât*.

⁵⁵ Ünlü, *Salavat-ı Muzâ'afât*, 30.

⁵⁶ Ünlü, *Salavat-ı Muzâ'afât*, 32.

⁵⁷ Ünlü, *Salavat-ı Muzâ'afât*, 35.

⁵⁸ Ünlü, *Salavat-ı Muzâ'afât*, 36.

⁵⁹ Ünlü, *Dünya ve Ahiretle İle Alakalı Çözülemeyen Bütün Dügümleri Çözecek Kıymetli Salevât*, 121.

⁶⁰ Ünlü, *Salavat-ı Muzâ'afât*, 36.

⁶¹ Ünlü, *Salavat-ı Muzâ'afât*, 38-39.

⁶² Ünlü, *Salavat-ı Muzâ'afât*, 40, 49.

⁶³ Ünlü, *Salavat-ı Muzâ'afât*, 42.

⁶⁴ Ünlü, *Salavat-ı Muzâ'afât*, 45.

⁶⁵ Ünlü, *Salavat-ı Muzâ'afât*, 48.

⁶⁶ Ünlü, *Çok Faziletli Salât-ü Selâmlar*, 77.

edilen salavat şekilleri söz konusu edilmektedir. Peygamberler dışında başka insanlar için de ilm-i ledün ve vahye mazhariyeti içeren ifadeler, tartışılmaya açık iddiaları barındırmaktadır. Nitekim alimlerden ilmi tahsil yolu, ilim alma basamağının ilki olarak vasfedilmekte, peşinden Resulullah'tan ve sonrasında da Cenab-ı Hak'tan ilim alma iddialarına ulaşılmaktadır. “Biz ilmi ilk başta sizin gibi ulemanın ağzından aldık, sonra onu Allah’u Teâlâ’ya ve Rasulüne arz ettik. Rasulullahın sabit kıldığını bıraktık, nefyettiğini kaldırdık... Eğer mana aleminde bana ilham edilenleri değiştirecek olsam Allah’u Teâlâ’nın huzuruna arz edileceğim gün vay benim halime” denilerek bizzat Allah’tan ve resulünden ilim alma iddiaları ifade edilmektedir.⁶⁷

Bu ve benzeri iddialar son yüzyıllarda İslam’dan ayrılarak kopan ve yeni bir dine dönüşen Kâdiyânîlik ve Bâbî-Bahâîlik gibi yeni dinlerin Allah’tan vahiy alma iddialarıyla benzerlikler taşımaktadır.⁶⁸ Bu anlamda Allah (c.c.) adına konuşma iddiasını barındıran bu ifadeler, söz konusu kişilerin kendilerini farklı bir pozisyonda görmesi ve göstermesini içermekte, din adına otorite olma iddiasını bünyesinde taşımakta, dinin suiistimali için zemin oluşturmakta, cahil halk kitleleleri üzerinde hegemonya kurmak isteyenler için bir vesile olabilecek iddiaları taşımakla onlara bir basamak oluşturmaya müsait bir yapıyı bünyesinde taşımaktadır.

Yine Peygamberimizin belirli şahıslara özel olarak verdiği, verirken göklerin ve yerin anahtarlarını sana verdim diyerek takdim ettiği salavat zikirlerinden bahsedilmektedir. Bunun nasıl gerçekleştiği, dini açıdan bunun mümkün olup olmadığı gibi tartışmalar bir yana “ey Ahmed! Bunu senin için sakladım. Senden önce kimse buna kavuşamadı. Sen bunu arkadaşlarına öğret ki, bununla öncekileri geçsinler”⁶⁹ denilen bir salavat zikriyle karşılaşılmaktadır. Böylece pek çok kere ve yerde de zuhuratta Peygamberin görüldüğüne dair bilgilere yer verilmektedir. Bunun sonucu olarak Peygamberle dokuz asır sonra oturup hadis müzakere eden büyük velilerden bahsedilmekte⁷⁰, Peygamber ile yakazaten oturup görüşmenin imkânına dair zihni bir altyapı tesis edilmektedir.

Bir salavat formu ise okuyan kişinin yanında Peygamberimiz ve dört halifenin hazır bulunduğu bir şekilde takdim edilmekte, onun Peygamberimizden bizzat alınan bir salavat olduğu iddia edilmektedir. Bu salavatın hususiyetlerine, onu okuyan kimsenin ömrü müddetince Peygamberimizin yanından ayrılmayacağı iddiası da eklenmektedir.⁷¹

SONUÇ

Sûfî anlayış müntesiplerinden Ahmet Mahmut Ünlü’nün kitaplarında yer verilen salavat zikirlerinin içeriklerinin, kitap ve sünnetin zahiri olarak sunduğu Peygamber anlayışından bazı açılardan farklılık gösteren bir anlayış ortaya koyduğu görülmüştür. Bu farklılaşma Peygamberin varlığın özüne yerleştirilmesi anlayışı örneği gibi kimi zaman bazı zayıf veya uydurma hadislere dayanarak geliştirilmiştir. Onun bu anlayışı, tasavvufun Peygamberimiz (s.a.v.)’i varlığın özüne yerleştirilmesi kabulüyle benzerlik göstermektedir. Binaenaleyh, tasavvufta geniş bir kabul alanı olan hakikat-i Muhammediye ve nûr-i Muhammediyye çerçevesinde şekillenen Peygamberlik anlayışına benzer bir biçimde Ünlü’nün yer verdiği bazı salavatlarda da Peygamber, varlığın özüne oturtulmakta, bu anlayışın yansıması olan ifadeler ortaya konulmaktadır.

Peygamberi yüceltme anlayışının yansımalarını, salavat zikirlerinin sağladığı iddia edilen büyük etkilerde ve kuvvetli tesirlerde görmek mümkün görünmektedir. Söz konusu

⁶⁷ Ünlü, *Çok Faziletli Salât-ü Selâmlar*, 46.

⁶⁸ Bk. Ethem Ruhi Fırlalı, “Bahâîlik”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları,1991), 4/464-468; Ethem Ruhi Fırlalı, “Kâdiyânîlik”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları,2001), 24/137-139

⁶⁹ Ünlü, *Çok Faziletli Salât-ü Selâmlar*, 104.

⁷⁰ Ünlü, *Çok Faziletli Salât-ü Selâmlar*, 107

⁷¹ Ünlü, *Çok Faziletli Salât-ü Selâmlar*, 189.

kitaplarda Peygambere getirilen salavatlardaki sırlı, gizemli, üstün veya farklı tarafların, bazen kıssalar üzerinden bazen de şahıs veya şahıslar üzerinden aktarıldığı görülür. Salavatlar ve onlarla ilgili anlatıların, zaman zaman kişisel tecrübe sahiplerinin bireysel deneyimleri olduğu görülmekte, söz konusu salavatlar böylesi bir zeminde temellendirilmeye çalışılmaktadır. Yine bu anlatılarda dikkat çeken bir husus da kıssalar üzerinden din inşası çabasıdır.

Belirli şahıslara Allah (c.c.) katından özel bilgiler verildiği iddiaları da salavatları elde etme yollarından bahsedilirken kendisine yer bulmakta, bu özel bilgilerle Peygambere getirilecek özel salavat şekilleri ve bunların ahirette veya dünyada karşılıklarının/ödüllerinin bilgisine erişildiği de ifade edilmektedir. Yine bu salavat zikirleri karşısında verilecek mükâfatlar hakkında detaylı bilgiler yer almaktadır. Ne var ki dini anlamda böylesi ayrıcalıklı bir bilgi sahibi olma iddiasının problemler taşıdığı teslim edilmelidir.

Ünlü'nün zikrettiği salavatların genel özelliği çok çeşitli tasvirlerle bezenmiş olması ve sınırsız ödüllerle donatılmasıdır. Mevzu bahis edilen salavatlara atfedilen ödüller çeşitlilik göstermekte, onlara atfedilen sevaplarda orantısızlık olduğu gözlemlenmektedir. Nitekim bir kere zikretmenin binler, yüzbinler hatta milyonlar ödüllere karşılık geldiği şeklindeki ifadeler, geride kalan ve kıyas edilen ibadetlerin veya zikirlerin geri planda kalmasına sebep olmakta, diğer ibadetlerin değersizlikleri anlamına gelebilmekte, söz konusu zikri diğer ibadetlerin önüne geçirmektedir. Bazı zikirlerle ilgili, söz konusu zikrin tekrarına dahi yer bırakmayacak derecede kuvvetli bir zikir olduğu yahut da başka hiçbir ibadetin icrasına gerek bırakmadığı vurgulanmaktadır.

Dert ve sıkıntıların giderilmesi, rızkın temini, cehennemden necat, ölüm anında kolaylık, 100 isteği veya bin muradı hâsıl eden salavat, üç gün günah yazdırmayan salavat, isteğin anında yerine gelmesini sağlayan salavat, sıkıntıları gideren salavat, bir kere zikredilmesiyle isteğin anında yerine gelmesini sağlayan salavat gibi insanların rağbetlerini çekecek üslupta ve iddiada salavatlarla onun eserlerinde sıklıkla karşılaşmaktadır. Bu tür ifadeler söz konusu zikirlere rağbeti artırmaya matuf bir çabanın ürünü olsa gerektir. Nitekim insanlar, kendilerine faydası dokunacak vaatlerde bulunan şeylere rağbet etme meylindeydir.

Ünlü'nün iddialarında yer bulduğu şekliyle salavatların getireceği en önemli yararlarından birinin Müslümanların kalbinde özel bir yeri olan Peygamberimiz (s.a.v.)'i görmeyi vaadetmesi, onun ortaya koyduğu salavat zikirlerine yönelmeyi sağlayıcı bir başka unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine salavatların insanın bilmediği gayb âlemine; kabir hayatına ulaşan, kabir azabından emin olmayı, ölüm anında Peygamberin şefaatinin kazanmayı sağladığı iddialarını barındırması, insanı bilmediği bir alemle ilgili tedbirli olmaya meylettirmesi açısından önem kazanmakta, insanların bu tür salavatlara yönelmesini kolaylaştırmaktadır.

Kur'an'da ve hadis literatüründe çeşitli ibadetlere verilen sevaplardan bahsedilmektedir. Hadis külliyatlarında da Peygamberimiz (s.a.v.)'e getirilen salavatlarla ilgili çeşitli mükâfatlar müjdelenmekte, bazı az ibadetler için çok mükâfatlar zikredilebildiği gibi bazı salavat formları için de özel mükâfatlardan bahsedilebilmektedir. Ne var ki Peygamberimiz (s.a.v.)'e getirilen salavatlarla ilgili sahih haberle gelen mükâfatların dışında daha başka iddialar ortaya atılıyorsa bunların dayandığı sağlam delillerinin olması gerekirken Ünlü'nün kitaplarında yer verdiği salavatların istinat ettiği kaynakların ilmi açıdan itibar gören eserler olduğunu söylemek mümkün görünmemektedir. Ünlü'nün zikrettiği salavatlarla ilgili ilmi dayanak açısından eksikliklerin olması, onun zikrettiği özel ifadelerin ve Resulullah (s.a.v.)'a getirilen salavatların mükâfatlarıyla ilgili bilgilerin hadis kaynaklarında bulunmaması, ortaya konulan ifadeleri ve mükâfatları ilmi açıdan mesnetsiz kılmakta, salavatlarla ilgili ortaya koyduğu iddiaların ve mükâfatların karşılığı konusunda soru işaretleri oluşturmaktadır. Nitekim dini konuda bir bilginin geçerli ve makbul olması, onun ilim adamlarınca muteber kaynaklardan delillendirilebilir oluşuna bağlıdır.

Ünlü'nün yönetsel eksikliklerinden biri de söz konusu salavatları önemli gördüğü kimselerin kişisel-bireysel tecrübelerine dayandırması, söz konusu tecrübe sahiplerinin bu

deneyiminin herkes için dini bilgi oluşturduğu ve geçerli olduğu yönündeki kabulüdür. O'nun salavatlarla ilgili ortaya koyduğu sözleri, karşılığı olan dini bilgiler olarak sunması, Peygamberle ilgili bilgiler özelinde yanlış bilgilerin din olarak ortaya konulması anlamına gelerek, ilmi disiplin açısından karşılığı olmayan bilgilerin dinden olduğu algısına yol açabilecektir. O'nun delillerden ve delillendirilebilirlikten uzak bu yaklaşımı, zahir hadis usulüne de aykırıdır.

Söz konusu salavat zikirlerinde mitolojik ögeleri barındıran unsurlara da yer verildiği görülmektedir. Yine bu anlatılarda menkıbe dilinin getirdiği problemleri din anlayışı ve önceki muharref kitaplara alan açılması gibi yaklaşların salavatlar üzerinden sürdürülüyor olduğu görülmektedir. Bu da söz konusu içeriklere yaklaşımda tedbirli olmayı gerektiren bir başka husus olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kaynakça

- Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî el-Mervezî. *Müsned*. thk. Şuayb Arnaut. Beyrut: Müessesetu'r-risale, 2001.
- Büyükkara, Mehmet Ali, *Çağdaş İslamî Akımlar*. İstanbul: Klasik yayınları, 2017.
- Buhârî. Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail. es-*Sahih*. thk. Mustafa Dîb el-Buga. Dimeşk, Dâr'u İbn Kesir,1993.
- Çınar, Mahmut, *İslam Literatüründeki Nûr-i Muhammedî Anlayışının Nübüvvet Açısından Değerlendirilmesi*, İstanbul: Marmara Üniv, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Y. Lisans Tezi, 2006.
- Ebû Avâne Vaddâh b. Abdillâh el-Vâsıtî, *Müsnedu's-Sahîh* (Riyad: Camiu'l-İslamiyye, 2014-2016), 18/310, no.10417.
- Demirci, Mehmet. "Hakikat-ı Muhammediyye", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 15/179-180. İstanbul: TDV Yayınları, 1997.
- Ebû Dâvûd Süleymân b. el-Eş'as b. İshâk es-Sicistânî el-Ezdî. *Sünen*. thk. Muhammed Muhyiddin Abdi'l-Hamid. Beyrut: Mektebetu'l-asriyye, 2010.
- Fığlalı, Ethem Ruhi. "Bahâilik", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 4/464-468. İstanbul: TDV Yayınları,1991.
- Fığlalı, Ethem Ruhi. "Kâdiyânîlik", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 24/137-139.İstanbul: TDV Yayınları,2001.
- Hatipoğlu, M. Said. "Hz. Peygamberi Yanlış Yorumlama Tezahürleri", *İslâmî Araştırmalar Dergisi*, 1/ 2.sayı, (1986).
- Kutlu, Sönmez. *Mezhepler Tarihine Giriş*. İstanbul: Dem yayınları, 2008.
- Kur'an Yolu (Erişim 10 Temmuz 2024).
- Mertoğlu, M. Suat "Salâtuselâm". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 36/23-24. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.
- Müslim. Ebû'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc b. el-Kuşeyrî, *el-Câmiu's-sahîh*, thk. Muhammed Fuad Abdalbâkî. Beyrut: Matbaat'u İsa Bâbî, 1955.
- Nesâî, Ebû Abdirrahmân Ahmed b. Şuayb b. Alî. es-*Sünen*, thk. Abdulfettah Ebû Ğudde. Halep: Mektebetu'l-matbûâtü'l-islamiyye, 1986.
- Süt, Abdunnasır. "Mevlana'da Nübüvvet ve Velâyet", *Ekev Akademi Dergisi*, 20/66 (Bahar 2016)
- Ünlü, Ahmet Mahmut. "Şefaât ve Şifa İçin Mücerreb Olan Himmet İsteme Salavâtı", *Lalegül Dergisi*, (Aralık-2016), 90- 94.
- Ünlü, Ahmet Mahmut. *Sevapları Kat Kat Fazla Olan Salevât-ı Muzâ'afât*. İstanbul: Tuana Yayıncılık, 2013.
- Ünlü, Ahmet Mahmut. *Abdulkâdir Geylânî'ye Ait Faziletli Kırk Salavât-ı Şerîfe'nin Metni Tercemesi ve Şerhi*. İstanbul: Tuana Yayıncılık, 2014.
- Ünlü, Ahmet Mahmut. *Salavât-ı Şerîfe'nin Faziletleri ve Belaları Kaldırıp Hayırlı Muratlara Kavuşturacak En Önemli Siğaları*. İstanbul: Tuana Yayıncılık, 2015.
- Ünlü, Ahmet Mahmut. *Dünya ve Ahiret ile Alakalı Çözülemeyen Bütün Düşümleri Çözecek Kıymetli Salevât*. İstanbul: Tuana Yayıncılık, 2016.
- Ünlü, Ahmet Mahmut. *Şecere-i Nebevîyye (Peygamberimiz Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in Soyağacı) Risalesi*. İstanbul: Tuana Yayıncılık, 2016.
- Ünlü, Ahmet Mahmut. *Okuyanların Göklerin ve Yerin Anahtarlarına Sahip Olacağı Üç Kıymetli Zikir ve Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) ile Uyanırken Dahi Görüşmeye Vesile Olacak Çok Faziletli Salât-ü Selâmlar*. İstanbul: Tuana Yayıncılık, 2016.
- Ünlü, Ahmet Mahmut. *Sevapları Kat Kat Fazla Olan Salevât-ı Muzâ'afât*. İstanbul: Tuana Yayıncılık, 2017.

- Ünlü, Ahmet Mahmut. *Salevât-ı Kübrâ (Büyük Salât-ü Selamlar Kün Feyekün Duası, Meşiet Duası, Rızık Duası)*. İstanbul: Tuana Yayıncılık, 2016.
- Ünlü, Ahmet Mahmut. *Peygamber Efendimiz sallallahu Aleyhi ve Sellem'i Hangi Dualarla Rüyada Görürüz*. İstanbul: Tuana Yayıncılık, 2018.